

**RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI**

*Ilmiy rahbar: **Ermator Akmaljon Adhamovich***

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” kafedrasida dotsenti, i.f.f.d PhD,

Raxmatilloev Oyatillo Xayrullo o‘g‘li

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Bugungi kunda raqamli iqtisodiyot jahon iqtisodiy tizimining eng tez rivojlanayotgan yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, u kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini tubdan o‘zgartirmoqda. Raqamli texnologiyalar, internet platformalari va elektron to‘lov tizimlarining keng joriy etilishi kichik biznes uchun yangi imkoniyatlar yaratib, ularning bozorga kirish darajasini sezilarli darajada oshirmoqda.

O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi [2]. Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, so‘nggi yillarda internetdan foydalanuvchilar ulushi 80 foizdan oshib, elektron savdo va raqamli xizmatlar hajmi yildan-yilga o‘sib bormoqda. Bu esa kichik biznes subyektlari uchun yangi bozor segmentlarini ochib bermoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznesning eng muhim istiqbollardan biri - onlayn savdo va elektron tijoratning rivojlanishi hisoblanadi [3]. Bugungi kunda kichik korxonalar mahsulotlarini an’anaviy savdo nuqtalarisiz, to‘g‘ridan-to‘g‘ri internet platformalari orqali iste’molchilarga yetkazish imkoniyatiga ega. Bu esa xarajatlarni kamaytirib, daromadni oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, raqamli marketing kichik biznes uchun muhim vosita bo‘lib bormoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, reklama platformalari va qidiruv tizimlari orqali korxonalar o‘z mahsulot va xizmatlarini keng auditoriyaga tez va arzon yetkazish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Bu esa brend yaratish va mijozlar bazasini kengaytirishda muhim

rol o'ynaydi. Raqamli iqtisodiyotning yana bir muhim jihati - elektron to'lov tizimlarining rivojlanishidir. Naqd pulsiz hisob-kitoblarning kengayishi kichik biznesda moliyaviy operatsiyalarni tezlashtiradi va shaffoflikni oshiradi. Bu esa soliq tizimining samaradorligini ham kuchaytiradi.

Kichik biznesni rivojlantirishda raqamli platformalar va marketplace tizimlari ham katta ahamiyatga ega. Ushbu platformalar orqali tadbirkorlar o'z mahsulotlarini global bozorlarga chiqarish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu esa eksport salohiyatini oshirib, milliy iqtisodiyotning xalqaro integratsiyasini tezlashtiradi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida frilans va masofaviy ish tizimlari ham keng rivojlanmoqda. Bu kichik biznesga malakali mutaxassislarni geografik cheklovlarsiz jalb qilish imkonini beradi [4]. Natijada ishlab chiqarish samaradorligi oshadi va xarajatlar optimallashtiriladi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar kichik biznes uchun ma'lumotlar tahlili (data analytics) imkoniyatini ham yaratadi. Tadbirkorlar mijozlar xulq-atvori, bozor talabi va raqobatchilar faoliyatini tahlil qilib, strategik qarorlar qabul qilish imkoniga ega bo'lmoqda. Bu esa biznesning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan kichik biznesda innovatsion yondashuvlar ham kuchaymoqda. Sun'iy intellekt, avtomatlashtirish va raqamli boshqaruv tizimlari ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirib, resurslardan samarali foydalanishga yordam bermoqda. Biroq, raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznes oldida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, raqamli savodxonlik darajasining yetarli emasligi, kibernetika xavfsizlik muammolari va texnologik infratuzilmaning notekis rivojlanishi biznes samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli davlat tomonidan raqamli savodxonlikni oshirish va IT infratuzilmani rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda.

O'zbekistonda "Raqamli O'zbekiston – 2030" [1] strategiyasi doirasida kichik biznesni raqamlashtirish, elektron hukumat xizmatlarini kengaytirish va IT sohasini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu esa kichik biznesning raqamli iqtisodiyotga integratsiyasini tezlashtirmoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishi bir qator qo'shimcha omillar bilan ham bevosita bog'liq bo'lib, ularning ichida raqamli infratuzilma alohida ahamiyat kasb etadi [5]. Internet tarmoqlarining sifati, mobil aloqa qamrovi va texnologik platformalarning rivojlanganligi kichik biznesning raqamli muhitga tez moslashishiga imkon yaratadi. Ayniqsa, yuqori tezlikdagi internet va zamonaviy aloqa tizimlari biznes jarayonlarini tezlashtiradi hamda onlayn faoliyatni samarali tashkil etishga yordam beradi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot kichik biznesda yangi biznes modellarining paydo bo'lishiga olib kelmoqda. Marketplace platformalari, dropshipping tizimi, obuna asosidagi xizmatlar va platforma iqtisodiyoti kabi yangi yondashuvlar tadbirkorlarga katta boshlang'ich kapital talab qilmasdan biznes yuritish imkonini bermoqda. Bu esa kichik biznesning kirish to'siqlarini kamaytirib, bozordagi raqobatni kuchaytiradi.

Sun'iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalarining rivojlanishi ham kichik biznes uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Mijozlar xulq-atvorini tahlil qilish, reklama kampaniyalarini optimallashtirish va avtomatik xizmat ko'rsatish tizimlari (chatbotlar) biznes jarayonlarini soddalashtirib, xarajatlarni kamaytiradi va samaradorlikni oshiradi. Bu esa kichik korxonalar uchun resurslardan yanada oqilona foydalanish imkonini beradi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes xarajatlari tarkibi ham sezilarli darajada o'zgaradi. An'anaviy biznesda asosiy xarajatlar ijara, logistika va xodimlar bilan bog'liq bo'lsa, raqamli biznesda asosiy xarajatlar internet xizmatlari, raqamli platformalar va marketingga yo'naltiriladi. Bu esa kichik biznesni yanada moslashuvchan va tez rivojlanuvchi tizimga aylantiradi.

Elektron to'lov tizimlarining rivojlanishi ham kichik biznes uchun muhim omil hisoblanadi. Naqd pulsiz hisob-kitoblarning kengayishi moliyaviy operatsiyalarni tezlashtiradi, shaffoflikni oshiradi va norasmiy iqtisodiyot ulushini kamaytiradi. Shu bilan birga, fintech yechimlari kichik biznesning moliyaviy resurslarga kirishini osonlashtiradi. Biroq, raqamli iqtisodiyot sharoitida bir qator muammolar ham mavjud. Kiberxavfsizlik muammolari, ma'lumotlarning

himoyalansmasligi va firibgarlik holatlari kichik biznes uchun jiddiy xavf tug'dirishi mumkin. Shu sababli axborot xavfsizligi masalalariga alohida e'tibor qaratish zarur bo'ladi. Yana bir muhim jihat - raqamli savodxonlik darajasining yetarli emasligi. Ko'plab kichik biznes subyektlari raqamli marketing, onlayn savdo va elektron platformalardan to'liq foydalanish ko'nikmalariga ega emas. Bu esa ularning raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan to'liq foydalanishini cheklaydi. Shu boisdan raqamli bilim va ko'nikmalarni oshirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Raqamli iqtisodiyot kichik biznesga global bozorlarga chiqish imkoniyatini ham beradi. Internet platformalari orqali tadbirkorlar o'z mahsulot va xizmatlarini nafaqat mahalliy, balki xalqaro iste'molchilarga ham taklif qilish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa eksport salohiyatini oshirib, valyuta tushumlarining ko'payishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznesni rivojlantirish istiqbollari juda keng va istiqbolli hisoblanadi. Elektron savdo, raqamli marketing, masofaviy ish, data tahlili va innovatsion texnologiyalar kichik biznesning yangi bosqichga chiqishini ta'minlamoqda. Kelajakda raqamli transformatsiya jarayonlari yanada chuqurlashishi kichik biznesning iqtisodiyotdagi ulushini yanada oshiradi va global bozorda raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 05.10.2020 yildagi PF-6079-son.
2. Raximov A. N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat tarmoqlarini rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2024. – C. 43-48.
3. Toshpo'latovich H. T. HUDUDLARDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHGA

ERISHISH //Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions. – 2024. – T. 1. – №. 3. – C. 29-32.

4. Ayupov R. H. Raqamli iqtisodiyot va elektron tijoratda yangi texnologiyalar //O 'quv qo 'llanma. Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU. – 2020. – T. 554.
5. Shuxratovna S. D. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MILLIY RIVOJLANISH STRATEGIYALARI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2026. – T. 64. – №. 2. – C. 3-6.